

EU:N KEHITYS JA UNIONIN DEMOKRAATTINEN OIKEUTUS

**TIMO MIETTINEN, FT, YLIOPISTOTUTKIJA
EUROOPPA-TUTKIMUKSEN VERKOSTO
HELSINGIN YLIOPISTO**

EU JA DEMOKRATIA

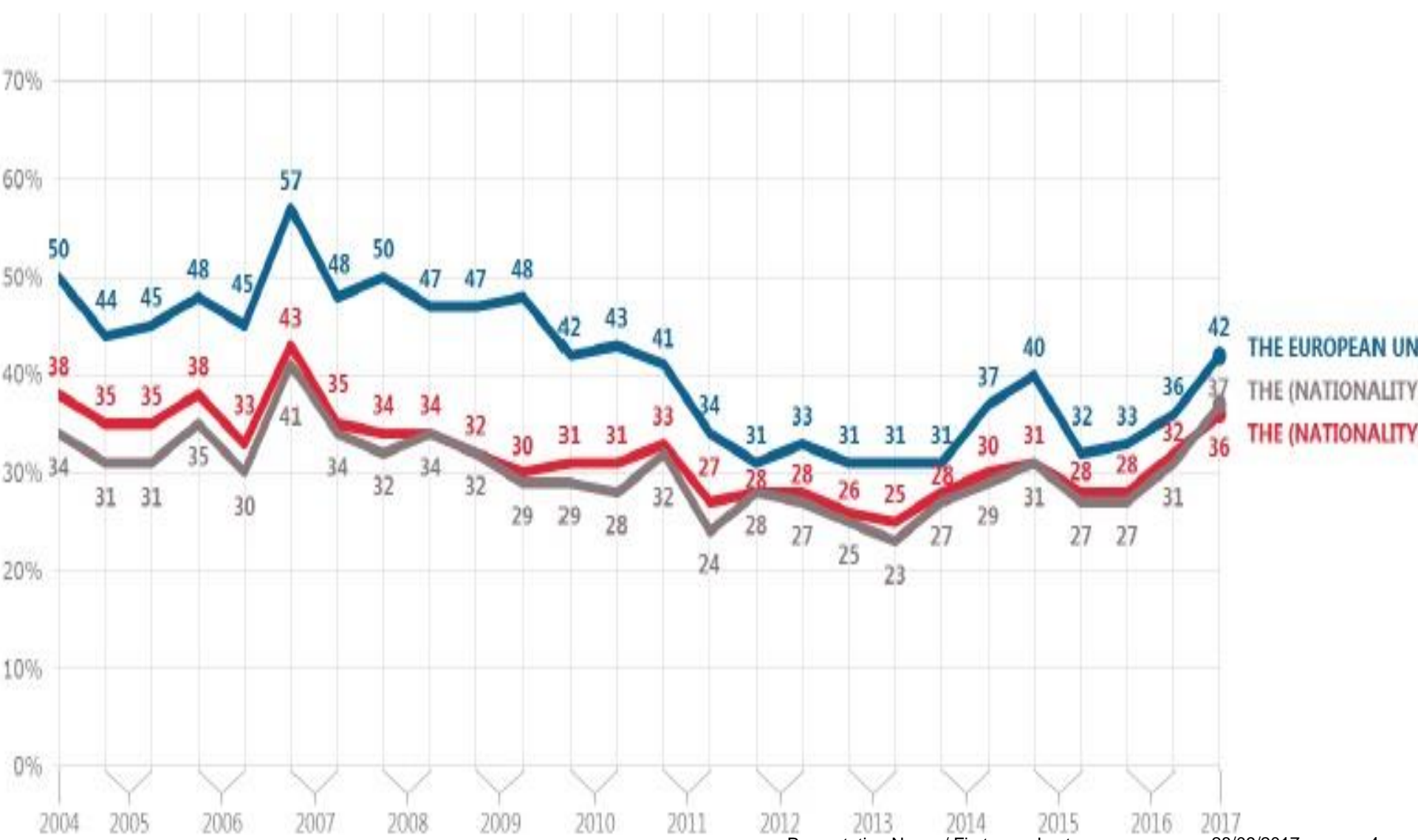
- Kysymys demokraattisesta oikeutuksesta määrittää keskeisesti EU:n tulevaisuutta
- **Kysymys EU:n demokratiavajeesta on kuitenkin esitettävä eri tavalla kuin ennen**
- Osallistumisen ja kiinnostuksen sijaan kyse on **instituutioiden murroksesta**
- **Eurokriisi muuttanut merkittäväällä tavalla unionin poliittisten instituutioiden valtasuhteita**
- Komission skenaario-/tulevaisuustyö vastauksena tähän kehitykseen

EUROOPAN UNIONIN MONET KRIISIT

- Pitkittynyt talouskriisi ja sen mukanaan tuomat poliittiset ja sosiaaliset ongelmat, unionin yhtenäisyyttä koetteleva pakolaiskriisi sekä lähialueiden kasvava epävakaus.
- Monissa maissa perinteistä puoluejärjestelmää haastavat nimenomaan euroskeptiset puolueet.
- Britannian EU-kansanäänestys kesällä 2016 on haastanut ajatuksen alati lähenevästä unionista
- Luottamus EU:hun – demokratian ehto – kokenut kolauksen?

A8a I would like to ask you a question about how much trust you have in certain institutions. For each of the following institutions, please tell me how much you tend to trust it or tend not to trust it.
 (% - EU - TEND TO TRUST)

LUOTTAMUS EUROOPAN UNIONIIN

- Usein esitetyn näkemyksen mukaan euroskeptisyys on lisääntynyt ympäri Eurooppaa. Se on silti edelleen **vahvempaa kuin kansallisia instituutioita kohtaan koettu luottamus**
- EU:n legitimizeetti ei irroitettavissa selkeästi omaksi ilmiökseen: **heikko talouskehitys luo epäluottamusta poliittisiin järjestelmiin ylipäänsä**
- Funke, Schularick ja Trebesch (2015): talouskriisit vaikuttavat usein kahdessa aallossa
  - Lyhyt aikaväli: Vastareaktio (nationalismi, oikeistopopulismi)
  - Pitkä aikaväli: Poliittisen kentän polarisaatio ja fragmentaatio

LUOTTAMUS EUROOPAN UNIONIIN

- Usein esitetyn näkemyksen mukaan euroskeptisyys on lisääntynyt ympäri Eurooppaa. Se on silti edelleen **vahvempaa kuin kansallisia instituutioita kohtaan koettu luottamus**
- EU:n legitimizeetti ei irroitettavissa selkeästi omaksi ilmiökseen: **heikko talouskehitys luo epäluottamusta poliittisiin järjestelmiin ylipäänsä**
- Funke, Schularick ja Trebesch (2015): talouskriisit vaikuttavat usein kahdessa aallossa
  - **Lyhyt aikaväli: Vastareaktio (nationalismi, oikeistopopulismi)**
  - Pitkä aikaväli: Poliittisen kentän polarisaatio ja fragmentaatio

LUOTTAMUS EUROOPAN UNIONIIN

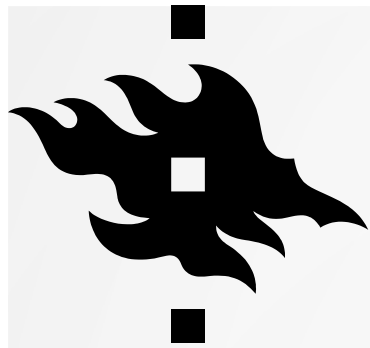
- Usein esitetyn näkemyksen mukaan euroskeptisyys on lisääntynyt ympäri Eurooppaa. Se on silti edelleen **vahvempaa kuin kansallisia instituutioita kohtaan koettu luottamus**
- EU:n legitimizeetti ei irroitettavissa selkeästi omaksi ilmiökseen: **heikko talouskehitys luo epäluottamusta poliittisiin järjestelmiin ylipäänsä**
- Funke, Schularick ja Trebesch (2015): taluskriisit vaikuttavat usein kahdessa aallossa
  - Lyhyt aikaväli: Vastareaktio (nationalismi, oikeistopopulismi)
  - **Pitkä aikaväli: Poliittisen kentän polarisaatio ja fragmentaatio**

EU:N DEMOKRATIAVAJJE: KOLME AALTOA

- **1970-80-luku:** EU-parlamentin asema heikko, suhde komissioon epäselvä. EU:ssa vahvistettava parlamentaarista demokratiaa.
- **1990-2000-luku:** Kiinnostuksen puute, yhteisen kielen ja keskusteluareenan puute, ei yhteistä eurooppalaista *demosta*. Osallistumisen muotoja vahvistettava.
- **Post-2009:** EU:n institutionaalinen ja poliittinen luonne muuttunut taluskriisin seurauksena. Talouden, politiikan ja oikeuden suhde ajateltava uudella tavalla.

EU MURROKSESSA

- Eräs Lissabonin sopimuksen (2008) keskeisistä tavoitteista oli selkiyttää Euroopan unionin institutionaalista rakennetta ja vahvistaa sen asemaa poliittisena toimijana.
- Eurokriisin puhkeaminen vuosina 2009–2010 järkytti merkittäväällä tavalla EU:n institutionaalista tasapainoa.
- Komission aloitekyky heikkeni, Saksa ja Ranska ottivat vetovastuun: **uusi hallitustenvälisyys**
- **Unioni järjestelmänä mennyt sekavampaan suuntaan:** politiikan, talouden ja oikeuden suhteet murroksessa

TALOUSKONSTITUUTION MURROKSET

- Eurokriisin (2009-) jälkeinen aika on merkittävästi lisännyt hallitustenvälisen yhteistyön merkitystä: Saksan ja Ranskan tiivistynyt yhteistyö talouskoordinaatiossa
- Yhtäältä toimeenpanevaa valtaa edustavat instituutiot kuten Euroopan keskuspankki ovat nousseet keskeiseen asemaan talouspoliittisina toimijoina.
  - EU-lain rinnalle uusia kv-oikeudellisia järjestelmiä: fiscal compact, two-pack, six-pack. Euroopan vakausmekanismi
  - Euroryhmän rooli epävirallisena EU-instituutiona

DEMOKRATIAN TASOT

EU-taso

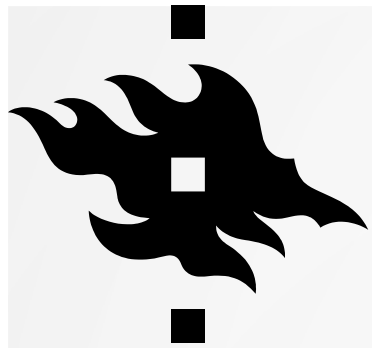
- EU-parlamentti
- Eurooppa-neuvosto & ministerineuvosto

Kansallinen

- Kansalliset parlamentit

Harmaa alue

- Euroalueen uusi talouskonstituutio
- Toimeenpanevan vallan politisoituminen
- Uusi konferenssidiplomatian aika?

SAKSAN JA RANSKAN TIET

- **Saksalainen talousliberalismi**
- Säännöt ja oikeus talouspolitiikan välineinä
- Toimeenpanevan vallan keskeisyys
- Riippumaton keskuspankki
- Hajautettu järjestelmä
- **Ranskalainen taloushallinta**
- Talous viime kädessä politiikkaa
- Parlamentaarisesta vallan keskeisyys
- Rahapolitiikka myös poliittista
- Keskusjohtoinen järjestelmä

SAKSAN JA RANSKAN TIET

- **Saksalainen talousliberalismi**
- **Säännöt ja oikeus talouspolitiikan välineinä**
- **Toimeenpanevan vallan keskeisyys**
- **Riippumaton keskuspankki**
- **Hajautettu järjestelmä**
- **Ranskalainen taloushallinta**
- **Talous viime kädessä politiikkaa**
- **Parlamentaarisen vallan keskeisyys**
- **Rahapolitiikka myös poliittista**
- **Keskusjohtoinen järjestelmä**

EMU-REFORMI EI PELKÄSTÄÄN YHTEISVASTUUTA

- Keskustelu EMU-yhteistyön syventämisestä liittyykin usein kysymykseen yhteisvastuun syventämisestä. Tämä on kuitenkin ainoastaan yksi keskustelun ulottuvuus.
- **Yhtä keskeistä on nähdä EMU-reformit osana laajempaa keskustelua EU-päätöksentekojärjestelmän selkeyttämisestä ja demokratian vahvistamisesta**
- Esimerkiksi Junckerin unionin tila -puheen ehdotus euroalueen talous- ja finanssiministeristä ei ollut ehdotus euroalueen yhteisen budjetin puolesta.
- Sääntöperustaisuuden lisäksi pienen maan etu olisi sitoa talouskoordinaatiota läheisemmin osaksi virallisia EU-instituutioita.

KYYSMYKSIÄ

1) EU:n kehittäminen: miten sijoitatte itsenne akselilla

- Hallitustenvälisyys vs. EU-tason vahvistaminen?
- Enemmän sääntöjä vs. enemmän poliittista liikkumatilaa?

2) Millaiset konkreettiset ehdotukset tukisivat tavoitteitanne parhaiten (esim. vahvemmat säännöt, yli-/alijäämien tasaaminen, eurobondit, mahdollisuus rinnakkaisvaluuttaan, suhdannetasausmekanismit, sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen EMUn rinnalla)?

KIITOS!

Timo.pa.miettinen@helsinki.fi /
p. 0503004775